

Від здібностей співробітника залежать: сформованість особистісних професійно важливих особливостей (самосвідомості, відносин, світогляду та ін.); індивідуальний стиль діяльності; спрямованість на саморозвиток і самореалізацію в професії; розвиненість професійного інтелекту; витримка і самовладання.

Частиною правосвідомості співробітника правоохоронних органів є професійна гідність, гордість за свою професію, непідкупність, справедливість, добросовісність, громадянську мужність, діловитість, об'єктивність, демократичність, наполегливість, активність, рішучість, витриманість, тактовність, чуйність, творче ставлення до роботи, самокритичність.

Для ефективного виконання професійних завдань необхідна правова підготовка, спрямована на формування таких якостей, як повага і дотримання прав та свобод людини, дисциплінованість, знання законів, чесність, гордість за свою професію, непідкупність, сумлінність, ідейність, витриманість, творче ставлення до праці, усвідомлення підвищеної відповідальності за свої дії, мовна винахідливість, оперативність, проникливість, орієнтація на власні переконання, товариськість, прихильність до моральних норм та ін. Між правосвідомістю і становленням співробітника ОВС існує тісний зв'язок: чим вище рівень правосвідомості, тим вище рівень професіоналізму працівника ОВС. Правосвідомість впливає на професійні якості співробітника органів внутрішніх справ, і в залежності від того, високий або низький рівень правосвідомості, будуть формуватися професійні якості співробітника ОВС. Більшість якостей обумовлено рівнем правосвідомості, воно помітно впливає на професіоналізм співробітника правоохоронних органів (наприклад становлення, погіршення або поліпшення таких якостей, як повага прав і свобод людини і громадянина, дисциплінованість, знання законів, рішучість).

Таким чином, роль правосвідомості в становленні співробітника правоохоронних органів як професіонала велика.

Одержано 06.02.2017

Рассмотрено значение индивидуального правосознания в формировании профессионально значимых качеств сотрудников правоохранительных органов. Указано, что профессиональное правосознание проявляется в реальной действительности через индивидуальное правовое сознание. От уровня развития правосознания зависит эффективность профессионального становления сотрудника правоохранительных органов.

Ключевые слова: правосознание, профессиональное правосознание, правоохранительные органы.

УДК 159.9

Анастасія Володимирівна ГАВРИЛОВА,

курсант 3 курсу соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту України (м. Харків);

Тетяна Василівна СЕЛЮКОВА,

старший викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах
Національного університету цивільного захисту України (м. Харків)

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВОГО ВУЗУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА

Представлено результати аналізу особливостей емоційного інтелекту як елементу психологічної культури майбутнього офіцера на прикладі курсантів Національного університету цивільного захисту України.

Ключові слова: емоційний інтелект, міжособистісний емоційний інтелект, внутрішньоособистісний емоційний інтелект.

У сучасних психологічних дослідженнях нерідко порушується питання про важливість емоційної орієнтації, що дозволяє розуміти емоційні стани інших людей і самого себе. Однією з підстав такої орієнтації, на наш погляд, можна назвати емоційний інтелект, який

визначає взаємодію когнітивного і чуттєвого в психіці людини. У вітчизняній науковій літературі існує достатня кількість підходів і трактувань сутності поняття емоційного інтелекту (EQ). Так, Г. Г. Гарскова стверджує: «EQ – це здатність розуміти ставлення особистості, репрезентовані в емоціях, та керувати емоційною сферою на основі інтелектуального аналізу і синтезу» [1, с. 25]. Д. В. Люсін запропонував трактувати EQ як «здібності до розуміння своїх і чужих емоцій та управління ними» [2, с. 31]. М. А. Манойлова розглядає EQ як здатність до усвідомлення, прийняття та регуляції емоційних станів та почуттів інших людей і себе самого, основними компонентами якої виступають емпатія, толерантність, асертивність, самооцінка особистості [3, с. 23]. Е. Л. Носенко розглядає EQ як аспект виявлення внутрішнього світу особистості й відображає міру розумного ставлення людини до світу, до інших та до себе як суб'єкта життєдіяльності [4, с. 11].

Професійна діяльність офіцерів, що працюють в особливих умовах, безперечно, носить емоціогенний характер, зумовлений високим ступенем напруженості і відповідальності, активними міжособистісними взаємодіями, існуючими в рамках специфічних субординаційних норм. Це передбачає у офіцера досить високий рівень умінь і навичок емоційно-вольової регуляції: емпатії, емоційної стриманості, врівноваженості, комунікативної толерантності, емоційної стійкості та ін., які можна назвати складовими емоційного інтелекту [5, с. 338].

У нашому дослідженні взяли участь курсанти Національного університету цивільного захисту України, обсяг вибірки склав 126 осіб. Для виявлення рівня сформованості досліджуваного феномену була застосована методика Д. В. Люсіна «Вимірювання емоційного інтелекту», що спрямована на діагностику здібностей, пов'язаних з розумінням емоцій та управлінням ними. За допомогою даної методики в структурі емоційного інтелекту діагностуються міжособистісний емоційний інтелект і внутрішньоособистісний емоційний інтелект.

Нами були отримані такі результати: 24,5 % курсантів мають високий рівень розвитку внутрішньоособистісного емоційного інтелекту, у 35,7 % опитаних діагностований середній рівень і у 39,8 % – низький рівень сформованості даного показника. Це свідчить про те, що курсантам складно орієнтуватися в розпізнаванні і інтерпретації своїх емоційних станів, причин їх виникнення, а також регуляції своїх емоцій в поведінці і діяльності. За шкалами «Розуміння власних емоцій» й «Управління власними емоціями» статистичних відмінностей не виявлено. Ми вважаємо можливою причиною цього, недостатню аутопсихологічну компетентність, що виділяється в якості одного з основних індикаторів успішного функціонування людини у професійній діяльності, у діяльності в екстремальних умовах, формуванню якої не приділяється належної уваги в умовах освітнього процесу вузу.

Дещо вищі показники розвитку міжособистісного емоційного інтелекту. Так, високий рівень його сформованості відзначений у 30,8 % курсантів, середній – у 47,8 % і низький – у 21,4 % досліджуваних. Курсанти в цілому можуть через зовнішні ознаки й особливості поведінки розпізнавати емоції інших, здатні передбачити ті чи інші емоційні реакції оточуючих, реагувати на емоційні стани суб'єктів міжособистісної взаємодії. Ми припускаємо, що подібні здібності опосередковуються, перш за все, специфікою військово-управлінської діяльності, де суб'єктами і об'єктами є курсанти з перших днів навчання ньому.

Шкала «Здатність до розуміння власних емоцій й емоцій інших» діагностована на високому рівні у 23,4 % випробуваних, середньому – у 44,9 % і низькому – у 31,7 % курсантів. Можна говорити про наявність в цілому у курсантів здібності до знаходження причин виникнення емоційних переживань й інтерпретації емоційних реакцій. Однак, на наш погляд, діагностований рівень сформованості даного показника недостатній, враховуючи соціометричну спрямованість діяльності майбутнього офіцера.

Високий рівень сформованості показника «Здатність до управління власними емоціями й емоціями інших» відзначено у 38,2 %, середній – у 43,6 % і низький – у 18,2 % респондентів. Це свідчить про те, що у курсантів в цілому на достатньому рівні розвинені здібності використовувати інформацію, отриману при інтерпретації емоційних реакцій, в регуляції емоційних станів та міжособистісних відносин. При цьому показник «Управління чужими емоціями» достовірно сформований на більш високому рівні, ніж показник «Управління своїми емоціями».

Інтегративний показник емоційного інтелекту у курсантів має наступні тенденції: високий рівень відзначений у 34,6 % випробуваних, середній – у 39,0 %, низький – у 26,4 % респондентів. Це свідчить про те, що не всі курсанти володіють належним рівнем умінь розпізнавання емоційної інформації, контролю і корекції емоційних станів.

На основі отриманих даних можна зробити висновок про те, що більшість курсантів, що брали участь у дослідженні, мають середній і нижче середнього рівень розвитку всіх компонентів емоційного інтелекту. Тобто вважаємо за необхідне наголосити на необхідності впровадження в освітній процес вузу психологічних та педагогічних умов, що сприяли б розвитку даного особистісного конструкту.

Список бібліографічних посилань

1. Гарскова Г. Г. Введение понятия интеллект в психологическую теорию // Ананьевские чтения: науч.-практ. конф. СПб., 1999. С. 25–28.
2. Люсин Д. В., Ушаков Д. В. Современные представления об эмоциональном интеллекте. Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования. М.: Ин-т психологии РАН, 2004. С. 29–36.
3. Манойлова М. А. Акмеологическое развитие эмоционального интеллекта учителей и студентов педагогических учебных заведений: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.13. СПб., 2004. 265 с.
4. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції. Київ: Вища шк., 2003. 126 с.
5. Щербаков С. В. Эмоциональный интеллект как структурный компонент психологической культуры курсантов военных вузов. *Фундаментальные исследования*. 2015. № 2. С. 336–339.

Одержано 15.02.2017

Представлены результаты анализа особенностей эмоционального интеллекта как элемент психологической культуры будущего офицера на примере курсантов Национального университета гражданской защиты Украины.

Ключевые слова: *эмоциональный интеллект, межличностный эмоциональный интеллект, внутриличностный эмоциональный интеллект.*

УДК 159.934

Олена Вікторівна ДИСА,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДО ПРОБЛЕМИ ЖІНОЧОГО ЛІДЕРСТВА У ПОЛІЦІЇ

Розглянуто проблему залучення жінок до роботи в поліції, реалізації їх лідерських якостей, представлено аналіз результатів вивчення індивідуально-психологічних особливостей жінок з високим соціометричним статусом.

Ключові слова: *жінки, поліція, лідерство, індивідуальні особливості, маскуліність, комунікабельність.*

Жінка в українській поліції вже нікого не дивує. Мало того, важко назвати службу, де б не було представниць слабкої статті. Проте, які ж вони слабкі, якщо працюють у підрозділах кримінального блоку, слідчими, експертами, патрулюють вулиці, працюють дільничними. І це не просто мода, це – потреба суспільства. Не секрет, є такі якості людини, які притаманні тільки жінці і вони неабияк допомагають в роботі правоохоронця

В 1914 році була створена Жіноча поліцейська служба яка була допоміжною поліцією і не була частиною Міської поліції Лондона. Жінки почали працювати в Міській поліції Лондона починаючи з 1919 року. Жінкам дозволили вступати в Поліцейську федерацію (професійна спілка поліцейських) тільки в 1948 році. В 1927–1946 їх звільняли якщо вони одружувались. Жінки мали шестиденний 48-годинний робочий тиждень. Вони не могли працювати в нічну зміну до 1973 року. В цьому році окремий «Жіночий відділ» був повністю інтегрований в міську поліцію. Жінки-поліцейські отримували меншу заробітну плату, ніж